

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ФІНАНСУВАННЯ СУДДІВ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mail: ustynova1970@gmail.com

Мета: полягає в дослідженні чинного стану здійснення фінансування суддівського корпусу та висловлення позиції щодо законодавчого регулювання визначеної діяльності. **Результати:** досліджені поняття «норматив фінансового забезпечення», «норматив фінансового забезпечення суддів», «норматив матеріально-технічного забезпечення судів», а також зміст нормативів матеріально-технічного забезпечення судів засобами інформатизації та ліцензійним програмним забезпеченням. Визначено, що при формуванні «нормативів фінансового забезпечення судів на поточний рік в розрізі юрисдикцій» застосовувати показники розгляду модельної справи за останні три роки. Визначені недоліки у правовому регулюванні сучасних практик фінансового контролю. **Обговорення:** у сучасних наукових розробках в галузі державного адміністрування тема фінансування та матеріального забезпечення розроблена достатньо різнобічно. Бракує досліджень щодо матеріального та фінансового забезпечення суддівського корпусу.

Ключові слова: фінансування судів; забезпечення суддів; фінансовий контроль; матеріальне забезпечення суддів; норматив фінансового забезпечення суддів.

Постановка проблеми та її актуальність.

На сучасному етапі здійснення правосуддя та забезпечення державою дотримання конституційних прав громадян, важливою складовою є матеріальне та фінансове забезпечення суддів, зокрема, та системи правосуддя, взагалі. Причому чинні методики визначення матеріального забезпечення судів є частково такими, що не відповідають сучасним методам визначення фінансової забезпеченості державних інституцій в умовах євроінтеграції. Дане дослідження зможе наблизити наукову думку до вирішення нагальних питань розвитку українського законодавства в питаннях матеріального та фінансового забезпечення судів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Важливою теоретичною базою для з'ясування процесуального характеру контролю стали праці вітчизняних вчених: Міщука О.В., Чаку Є.В., Мочерного С.В., Максиміва Б.М., Ка-

таринної М.Б., Нагорнічевського О.С., Овсянникової Є.С. та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження.

При формуванні показників по фінансуванню судової системи та суддівського корпусу, зокрема, прийнято застосовувати правила, що містяться у Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ [1]. При цьому застосовуються такі показники, як «норматив фінансового забезпечення». Прийнято вважати, що це виділення коштів на утримання закладів, установ і організацій, виконання певних програм і реалізацію певних заходів на підставі спеціального фінансового документу – кошторису. Щодо визначення поняття «норматив фінансового забезпечення судів», то при пильному дослідженні наукової літератури виявилось, що чіткого визначення поняття «норматив фінансового забезпечення судів» немає. Дослідженню поняття «фінансового забезпечення»

присвячено чимало наукових праць. В економічній літературі немає єдиного підходу щодо визначення цього поняття. Думки науковців розходяться при визначенні елементів і форм фінансового забезпечення, а значить і нормативів. У науковій літературі поняття «фінансове забезпечення» використовується досить широко, але єдиної думки щодо його визначення та його складових не існує. Так, найбільш вдалим визначенням є: «Фінансове забезпечення означає комплекс заходів по забезпеченню економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування. Фінансове забезпечення не функціонує відокремлено від фінансування, яке пов'язано з визначенням необхідної кількості фінансових ресурсів для фінансового забезпечення діяльності» [2, с. 10]. Звертає увагу на такі засади організації фінансового забезпечення, як «визначення обсягу фінансових ресурсів, науково-обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів, нормативно-правового забезпечення» [3].

Слід зазначити, що поняття «забезпечення судів» є досить гнучким і, як правило, в обігу розуміється як створення умов для реалізації судьями своїх повноважень. У законодавстві для об'єднання понять кадрового, фінансового, матеріально-технічного, інформаційного та іншого характеру забезпечення використовується термін «організаційне забезпечення» [4]. Проблеми матеріально-технічного забезпечення судів переважно пов'язані із незабезпеченням судів у достатній кількості автоматизованими системами документообігу, службовими приміщеннями, обладнанням, таким як комп'ютери, сервери, охоронна сигналізація тощо.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» нормативом витрат (фінансування) визначається – показники поточних і капітальних витрат з бюджетів усіх рівнів на забезпечення задоволення потреб на рівні, не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів.

Бюджетний кодекс України не містить визначення поняття «нормативу фінансової за-

безпеченості бюджетної установи» лише «фінансовий норматив бюджетної забезпеченості», що має відношення для розрахунку трансфертів, а не кошторисного фінансування. Суди є установами, що знаходяться на повному бюджетному фінансуванні. Згідно із Законом України «Про джерела фінансування органів державної влади» від 30 червня 1999 р. № 783-XIV органи державної влади проводять свою діяльність виключно за рахунок бюджетного фінансування у передбачених законом межах про Державний бюджет України на відповідний рік, а кошти на їх фінансування, у тому числі на фінансове забезпечення діяльності судів, передбачаються у Державному бюджеті окремим рядком. Державний бюджет України щорічно затверджується парламентом виключно у формі закону (п. 1 ч. 2 ст. 92 КУ; ч. 1 ст. 96 КУ) [5].

Окрім того, відповідно до рішення Вищої ради правосуддя від 24 листопада 2020 року «Про результати дослідження щодо визначення нормативів часу на розгляд судових справ різних категорій», було проведено дослідження показників середньої тривалості розгляду судових справ у частині визначення коефіцієнтів складності судової справи в розрізі спеціалізації та інстанційності судів. Ураховуючи, що показники середнього часу, необхідного для розгляду судових справ, можуть бути використані для визначення нормативної чисельності суддів та слугувати підставою для визначення пріоритетів фінансового забезпечення судової влади та її незалежності.

Тому, за понятійним та змістовним зв'язком цих понять можна пропонувати наступне визначення поняття «норматив фінансового забезпечення судів» - гарантований державою в межах наявних коштів рівень фінансового забезпечення виконання завдань і функцій судами України, виражений в показниках поточних і капітальних витрат з Державного бюджету, які спрямовані на досягнення цілей, завдань і конкретних результатів при забезпеченні ефективного, результативного і цільового використання коштів розміром не нижчому від державних соціальних стандартів і нормативів в межах наявних бюджетних коштів.

При забезпеченні фінансування відповідно до методик актуальним є також визначення поняття «норматив матеріально-технічного забезпечення судів». При пильному дослідженні наукової літератури виявилося, чіткого визначення поняття «норматив матеріально-технічного забезпечення судів» немає. У такому разі науковці виводять таке визначення шляхом дослідження та аналізу значної кількості наукових джерел та думок авторів різних галузей знань.

В економічному словнику новітнього часу матеріально-технічна база виробництва трактується, як «сукупність матеріально-речовинних елементів продуктивних сил, виробничий апарат, який використовується для створення матеріальних благ і надання послуг колективу, суспільству» [6, с. 847]. Матеріально-технічна база створюється шляхом здійснення матеріально-технічного забезпечення шляхом застосування нормативів.

Матеріально-технічне забезпечення підприємств – це процес забезпечення виробничої системи матеріально-технічними цінностями – виробничими фондами – управління рухом матеріальних ресурсів від постачальника до кінцевого споживача – виробничої діяльності, планування матеріально-технічного забезпечення – це чітке передбачуване та програмування на перспективу матеріально-технічних ресурсів на основі прийнятих норм і витрат, обсягів постачання матеріальних ресурсів та виробничих запасів підприємства. ...Розроблені на підприємстві норми матеріальних ресурсів є базою для визначення потреб у сировині та матеріалах для основного виробництва, технічного переобладнання, капітального ремонту тощо [7]. Матеріально-технічне забезпечення збройних сил – це комплекс заходів військового управління і спеціальних служб у всіх видах операцій (бойових дій) та повсякденної життєдіяльності збройних сил, що здійснюються з метою забезпечення військ (сил) військовою технікою, боєприпасами, військово-технічним майном, підвищення ефективності та експлуатаційної надійності військової техніки, швидкого її відновлення (ремонт) після ушкоджень, задоволення матеріальних, транспортних, побутових

та інших потреб військ (сил) для підтримання їх у бойовій готовності до виконання покладених на них бойових чи повсякденних завдань [8].

Матеріально технічне забезпечення судів проводиться лише на основі кошторисно-бюджетного фінансування і не може передбачати інші джерела. Планування таких видатків державного бюджету проводиться з урахуванням прогнозних макропоказників розвитку економіки та фінансових можливостей бюджету, що зумовлює економне фінансування витрат. Тому поняття «норматив матеріально-технічного забезпечення судів» є похідним від поняття «норматив фінансового забезпечення судів».

Суди та Збройні сили по природі та механізмах фінансування ідентичні. Тому можемо вивести поняття «норматив матеріально-технічного забезпечення судів» по аналогії.

Отже, вважаємо, що норматив матеріально-технічного забезпечення судів – це комплекс заходів державного та суддівського управління процесом здійсненні правосуддя, що здійснюються з метою забезпечення судів технікою, майном, з метою підвищення ефективності здійснення правосуддя, задоволення матеріальних та інших потреб судів у відповідності з показниками результативності діяльності у відповідності з нормативами забезпеченості, що відповідають соціальним стандартам суспільства. Такими нормативами є оплата комунальних послуг та енергоносіїв, поточні видатки утримання приміщень, оплата послуг з охорони приміщення та технічного обслуговування приміщень, інші видатки споживання на здійснення правосуддя, видатки розвитку, забезпечення судів засобами інформатизації та ліцензійним програмним забезпеченням, забезпеченість приміщеннями судів.

Щодо питань фінансування суддів важливою складовою є розуміння питання, чи може вважатися нормативом матеріально-технічного забезпечення судів «нормативи забезпечення судів засобами інформатизації та ліцензійним програмним забезпеченням» (в розумінні пункту 17 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») [9].

Згідно із частиною першою ст. 151 Закону «Про судоустрій та статус суддів» ДСА України є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених цим законом, а також організовує комп'ютеризацію судів для здійснення судочинства, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційної (автоматизованої) системи; забезпечує суди необхідними технічними засобами фіксування судового процесу в межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України на фінансування відповідних судів; забезпечує впровадження електронного суду; здійснює заходи щодо організації обміну електронними документами між судами та іншими державними органами і установами; забезпечує ведення Єдиного державного реєстру судових рішень та Реєстру електронних адрес органів державної влади, їх посадових та службових осіб, забезпечує функціонування системи зв'язку для участі осіб у засіданні суду в режимі відеоконференції.

Забезпечення таких функцій проводиться шляхом запровадження наступних підсистем та модулів: Підсистема «Офіційна електронна адреса (Електронний кабінет)»; Єдиний державний реєстр судових рішень; Підсистема «Електронний суд»; Модуль «Автоматизований розподіл»; Модуль «Судова статистика»; Єдина підсистема управління фінансово-господарськими процесами; Підсистема «Управління єдиним контакт-центром судової влади України». Такі засоби інформатизації та ліцензійне програмне забезпечення є складовими матеріально-технічного забезпечення судів. Відповідно, таке забезпечення проводиться за рахунок коштів Державного бюджету, а значить із чітким нормуванням його фінансування залежно від потреб. Вважаємо, що «нормативи забезпечення судів засобами інформатизації та ліцензійним програмним забезпеченням» є нормативом матеріально-технічного забезпечення судів у розумінні пункту 17 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя».

Ще одним актуальним аспектом у розумінні та оцінці складових визначення показників фінансування суддів є поняття «нормативи фінансового забезпечення судів на певний фінансовий рік в розрізі юрисдикцій» (в розумінні пункту 17 частини першої статті 3 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»). Прийнято на практиці, що до складу цих показників включено середній розмір суддівської винагороди, середній розмір заробітної плати працівників апаратів судів, деталізовані середні витрати на розгляд судових справ за показником розгляду модельної справи у 2018-2020 рр.

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 06.06.2012 № 687, п. 1.13 «Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів» (зі змінами) [10], при здійсненні підготовки бюджетного запиту головним розпорядником бюджетних коштів, зокрема ДСА, при заповненні форми бюджетного запиту окрім інших показників застосовуються показники видатків та/або надання кредитів, розраховані відповідно до положень розділу II цієї Інструкції, - для зазначення показників на плановий та наступні за плановим два бюджетні періоди. Тобто законодавчо закладено 3-річний цикл застосування методики розрахунків потреб при кошторисно-бюджетному фінансуванні, зокрема судів.

Виходячи з цього, вбачаємо логічним при формуванні «нормативів фінансового забезпечення судів на поточний рік в розрізі юрисдикцій» застосовувати показники розгляду модельної справи за останні 3 роки.

Висновки. Отже, визначення понять «норматив фінансового забезпечення», «норматив фінансового забезпечення суддів», «норматив матеріально-технічного забезпечення судів», зміст нормативу матеріально-технічного забезпечення судів засобами інформатизації та ліцензійним програмним забезпеченням потребує подальшого теоретичного вивчення та більш чіткого формулювання та внесення у законодавство. Така наукова розробка та обґрунтування допоможе на практиці застосувати методики для обрахунку обсягу фінансування суддів односторонньо і попередить породження процесів

управління державними фінансами в «ручному» режимі.

Література

1. Порядок складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лют. 2002 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

2. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. Сімферополь, 2011. № 2. С. 9-12.

3. Козій І.С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mistse-i-znachennya-finansovogo-zabezpechennya-v-strukturi-finansovogo-mehanizmu/viewer> (дата звернення: 10.01.2023).

4. Чаку Є.В. Проблеми кадрового та матеріально-технічного забезпечення адміністративного судочинства. URL: http://www.pravo.isuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/40.pdf (дата звернення: 10.01.2023).

5. Про джерела фінансування органів державної влади: Закон України від 30 чер. 1999 р. № 783-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text> (дата звернення: 10.01.2023).

6. Економічна енциклопедія: у 3 т. / С.В. Мочерний та ін. Т. 2. Київ: Академія, 2000. 846 с.

7. Максимів Б.М., Катарина М.Б. Роль матеріально-технічного забезпечення в управлінні сучасним промисловим підприємством. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v1/1-2012-22.pdf> (дата звернення: 10.01.2023).

8. Нагорнічевський О. Концептуальні засади державного управління у сфері матеріально-технічного забезпечення збройних сил України в контексті національної безпеки. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_42/fail/27.pdf. (дата звернення: 10.01.2023).

9. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 груд. 2016 р. № 1798-VIII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення: 16.01.2023).

10. Про затвердження Інструкції з підготовки бюджетних запитів: Наказ Міністерства фінансів України від 06 чер. 2012 р. № 687, п. 1.13 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1057-12#Text> (дата звернення: 16.01.2023).

References

1. Poryadok skladannya, rozhlyadu, zatverdzhennya ta osnovnykh vymoh do vykonannya koshtorysiv byudzhetykh ustanov: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 28 lyut. 2002 r. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2002-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 10.01.2023).

2. Mishchuk O.V. Finansove zabezpechennya ekonomichnoho zrostannya: teoretychnyy aspekt. *Naukovyy visnyk: Finansy, banky, investytsiyi*. Simferopol, 2011. № 2. S. 9-12.

3. Koziy I.S. Mistse i znachennya finansovoho zabezpechennya v strukturi finansovoho mekhanizmu. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/mistse-i-znachennya-finansovogo-zabezpechennya-v-strukturi-finansovogo-mehanizmu/viewer> (data zvernennya: 10.01.2023).

4. Chaku Ye.V. Problemy kadrovoho ta materialno-tekhnichnoho zabezpechennya administratyvnoho sudochynstva. URL: http://www.pravo.isuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/40.pdf (data zvernennya: 10.01.2023).

5. Pro dzherela finansuvannya orhaniv derzhavnoyi vlady: Zakon Ukrayiny vid 30 cher. 1999 r. № 783-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/783-14#Text> (data zvernennya: 10.01.2023).

6. Ekonomichna entsyklopediya: u 3 t. / S.V. Mochernyy ta in. T. 2. Kyiv: Akademiya, 2000. 846 s.

7. Maksymiv B.M., Kataryna M.B. Rol materialno-tekhnichnoho zabezpechennya v upravlinni suchasnym promyslovym pidpryyemstvom. URL: <http://chtei-knteu.cv.ua/herald/content/download/archive/2012/v1/1-2012-22.pdf> (data zvernennya: 10.01.2023).

8. Nahornichevskyy O. Kontseptualni zasady derzhavnoho upravlinnya u sferi materialno-

tekhnichnoho zabezpechennya zbroynykh syl Ukrayiny v konteksti natsionalnoyi bezpeky. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_42/fail/27.pdf. (data zvernennya: 10.01.2023).

9. Pro Vyshchu radu pravosuddya: Zakon Ukrayiny vid 21 hrud. 2016 r. № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (data zvernennya: 16.01.2023).

10. Pro zatverdzhennya Instruktsiyi z pidhotovky byudzhetnykh zapytiv: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrayiny vid 06 cher. 2012 r. № 687, p. 1.13 (zi zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1057-12#Text> (data zvernennya: 16.01.2023).

Iryna Ustynova

CERTAIN ISSUES OF FINANCING JUDGES

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mail: ustynova1970@gmail.com

The purpose: to study the current state of financing of the judicial corps and to express a position regarding the legislative regulation of certain activities. **Results:** the concept of "standards of financial support", "standards of financial support of judges", "standards of material and technical support of courts", as well as the content of standards of material and technical support of courts with means of informatization and licensed software were studied. It was determined that when forming the "normatives for the financial support of courts for the current year in terms of jurisdictions", the indicators of the consideration of a model case for the last 3 years should be used. Deficiencies in the legal regulation of modern financial control practices have been identified. **Discussion:** in modern scientific developments in the field of public administration, the topic of financing and material support is developed in a sufficiently diverse manner. There is a lack of research on the material and financial support of the judicial corps.

Statement of the problem and its relevance. At the current stage of the administration of justice and ensuring that the state respects the constitutional rights of citizens, an important component is the material and financial support of judges, in particular, and the justice system, in general. Moreover, the current methods of determining the financial support of courts are partially such that they do not correspond to modern methods of determining the financial security of state institutions in the conditions of European integration. This study will be able to bring scientific opinion closer to the solution of urgent issues of the development of Ukrainian legislation in the matter of material and financial support of courts.

Key words: financing of courts; support of judges; financial control; material support of judges; standard of financial support of judges.

Стаття надійшла до редакції 30.01.2023